

קווים לדמותו של הגאון רבי שריה דבליצקי זצ"ל

לפני שבועות ספורים הלך מעמנו לבית עולמו הגה"צ הרב ר' שריה דבליצקי זצ"ל. דמותו המיוחדת והייחודית של ר' שריה הייתה ידועה ברחבי עולם התורה במשך עשרות שנים ביצירתה וכתבתה המגוונת והעשירה, ומאידך היא הייתה נסתרת ונעלמת. רש"ד זצ"ל מעולם לא נשא שום משרה תורנית רשמית, והוא הסתגר בטמירותו ובעבודת ה' המיוחדת שלו.

זכיתי להכיר את רש"ד לפני כעשרים שנה, בהיותי נער שגר בשכונתו ומחפש דרך רוחנית, ואנסה לעמוד במעט שבמעט על גודל אישיותו כפי שתפסתי אותה למיעוט ערכי. הרבה מהזכרונות הינם אישיים והם נחקקו בי לפי הבנתי ולפי תחושותיי, ואני מקווה שהעלתם על הכתב תהיה לתועלת.

רש"ד זצ"ל גדל בשנות ילדותו בתל אביב, שם הכיר ושימש את הרב יוסף צבי הלוי, אב"ד ת"א ורב ביה"כ הגר"א. בשנות העשרים שלו גר בירושלים והסתופף אצל גדוליה - ר' יעקב משה חרל"פ, ר' שמואל לרנר פפרמן ועוד. בערך בגיל שלושים עבר לרמת גן ואח"כ לבני ברק, שם התקרב למרן החזו"א זצ"ל, ושם הסתגר בעבודתו בתפילתו ובכתיבתו עשרות שנים. מניין הוותיקין שבישיבת תפארת ציון הפך בהדרגתו לאחד ממנייני הוותיקין המפורסמים בב"ב.

הבולט לענ"ד והמיוחד בעבודת ה' של רש"ד היה "קיום כל המצוות בכל הדקדוקים שבהם עד מקום שיד האדם מגעת" (מסילת ישרים פרק יט), דקדוק מופלג מאוד מאוד בהלכה, המחייב בקיאות ועיון רב מאוד בכל ההלכות הנוהגות, על מנת לנהוג בהם בהידור מופלג ונכון*. כך נהג בכל פרט ופרט, ובאופן מופלג, שלא כל מוחא סביל דא. את הכיוון הרוחני המיוחד הזה קיבל ממורו ורבו המובהק הגאון הירושלמי ר' שמואל לרנר, שהיה חברותא של הגר"מ חרל"פ. כשתיאר את הנהגות רבו הנ"ל בספרו 'בינו שנות דור ודור' סיים ר' שריה: "יש כהיום עובדי השם ית"ש לא מעטים, אבל מסוג כזה אני מעיד שאין". וכן יש לומר על ר' שריה עצמו, וחבל על דאבדין ולא משתכחין. וכן כתב ר' שריה בדרשת ר"ה תשל"ו: "לקבל על עצמו לדקדק באיזו

* כלומר בלי לנהוג בסתם חומרות. יש דברים שלא הסכים להחמיר בהם, למשל הוא הסכים להחמיר לויטור ערבי נחל ממש רק ביו"ט ראשון שנטילת ארבעה מינים מדאורייתא, ולא בחוה"מ.

מצוה, שאמנם מקיים אותה תמיד, באופן מיוחד, לכל פרטיה ודקדוקיה עד מקום שהיד מגעת. וממילא תיגרר אחר זה תשובתו הכללית ששב בשאר העניינים בכללות, וע"י הקבלה על עצמו בהידור של עניין מחודש בעבודת ד' יעלה במשך הזמן ממעלה למעלה, עד שיגדל מאוד בקרב השנים בעבודת ד'. והדברים נאים לאומרים.

וכן כתב ר' שריה לעצמו בערב שבת תשובה תשמ"ט: "צריך לדעת דמי שרוצה מעכשיו להיות עבד ד' ולעבוד אותו במדרגות גבוהות, וכדוגמת קדושי עליון וצדיקי יסודי עולם מדור שלפנינו ולפני פנינו... הדבר הוא אפשרי בהחלט... אבל המשימה הזאת דורשת עבודה מאומצת של עשרים וארבע שעות ביממה לבלי הרפות רגע... וכן כתב בהקדמת תולדות בעל הלשם שהוציא לאור: "והרי ידוע הוא כי ספרי המוסר היותר מועילים ומעוררים הם הספרים העוסקים בשבחי הצדיקים שמהם אנו למדים לאיזה מדרגות יכול ילוד אישה להגיע ע"י שיעבוד כוחותיו, שיעבוד רצונו והסכמתו החזקה, ואשר אז מתווסף לו עזר אלוהי מלמעלה פי עשרה ומאת מונים". ומה מופלאים דברי בנו ר' דוד שליט"א, שאמר בהספד שפעם דיברו ביניהם על נוסח המצבה, והבן אמר שיכתוב עליה "הילד מרחוב הירקון בת"א שגדל להיות גדול הדור", מפני שגדל במשפחה פשוטה, וחצב את עבודתו לבדו בעמלו ממש מההתחלה.

רש"ד נהג בפשטות גמורה. בפעם הראשונה הגעתי אליו בהמלצת חבר לתפילת מנחה. לא ראיתיו ולא ידעתי מי הוא, וחשבתי שאולי הוא לא הגיע היום לתפילה. אח"כ דיברתי עם חברי והוא אמר ש"אין דבר כזה שהוא לא היה". התברר שהוא היה אותו זקן שישב במזרח עם התפילין, אבל בגלל מראהו הפשוט (זקן קצר מאוד וכו') חשבתי שהוא איזה זקן ששכח להניח תפילין בשחרית... כמה פעמים הגעתי עם חבר ספרדי לוותיקין, וכשר' שריה ראה אותו הוא ניגש לארון והוציא סידור ספרדי והגיש לאורח. בלימודים הקבועים שאחרי התפילה לעיתים היו ניגשים ת"ח שואלים ומתווכחים איתו, ותמיד היה סותם דבריו ונראה היה שהוא מבין פחות טוב מהשואלים...

הוא היה מדבר תמיד בנחת, לאט, ברוגע גדול ובשלווה. כמו שהיה מברך ומתפלל, כך כל התנהלותו הייתה בשלווה. פעם באמצע ההושענות נפל האתרוג שלו על הרצפה. עמדתי לידו והייתי בטוח שהוא יביע צער, או יעמוד וימשמש את האתרוג מכל צדדיו, אבל הוא ממש לא התייחס לכך, הרים את האתרוג והמשיך כרגיל את ההושענות עם הציבור. כל ריבוי דקדוקי ההלכה לא יצרו אצלו שום מתח ולחץ, וזהו שילוב קשה מאוד.

רש"ד הקדיש חלק גדול מזמנו ללימוד חוכמת הנסתר. התלוותי אליו פעם בחוה"מ פסח לשיעור שהעביר בפתח תקוה, בחסידות מיישקולץ. התאספו שם כמה

אנשים, וכמה מהם הביטו בי (צעיר עם כיפה סרוגה) כשואלים מה לי כאן, והוא אמר להם 'הוא בא איתי'. אחר כך נתן לי לשמור על ספר שהביא במתנה לאדמו"ר. הצצתי וראיתי שמדובר על כך שמיני של הספר 'פתח עיניים' שהוא חיבר על סידור הרש"ש, ובהקדמה כתב שהספר התקבל באהדה אצל הלומדים בגלל בהירותו - ואני כלל לא ידעתי על מציאות הספרים הללו בביתו למרות שהסתובבתי אצלו הרבה... כשבלימוד משנה ברורה הגיעו למקום שהוזכר בו 'על דרך הנסתר' ומישהו שאל מה פירוש העניין, ענה 'הרי כתוב על פי הנסתר', ולא הוסיף. בדרך כלל התפלל עם סידור רגיל, פרט לנענועי הלולב שעבורם הכין לעצמו דפים עם כוונות. לפעמים היה עוצר בתפילתו בשקט או במין זמזום, כגון בברכת 'תקע בשופר גדול', או בחתימת מוסף של ר"ח, ועוד.

שמירת הלשון - בהספד שנשא בנו ר' דוד, אחרי שסיפר עליו כמה וכמה מעלות עליונות, אמר ששורש הכל היה שמירת הלשון שלו שבה היה ממש חד בדרא. כל יום אחרי התפילה למד בקביעות מספר חפץ חיים וידעו כמעט על פה. בלט מאוד מאוד בשתקנותו. בביקור אצלו בסוכה אם לא היו פונים בשאלות היה שקט. כמעט ולא יזם שיחה. פעם ראיתי הסכמה שלו לספר שעסק בעניין קדושת הדיבור, בה כתב שמידה זו היא שורש לכל עלייה רוחנית. ואכן מאוד היה בולט בבחירת מילותיו המדודות.

בראש הספר 'צבי לצדיק' שהוציא במהדורה חדשה כתב ר' שריה משם הגה"ק ר' צבי מיכל שפירא זצוק"ל: "שיטתו בעבודת ה' יתברך שמו, וכן דרש מתלמידיו, לקבל ולסגל לעצמם דרכים והנהגות בעבודת ה' ית"ש מכל חוגי עובדי ד' ומכל העדות, וכמובן אחרי עבור בכור הבחינה אם הם עונים לגדרי ההלכה, הקבלה האמיתית, וגדר מידות חסידות". בספר 'פאר יעקב' על מצות הנחת תפילין כל היום כתב ר' שריה: "יש הרבה טוענים שלא ראו הנהגה זו אצל רבותיהם ושאר גדולי ישראל. וממילא אינם רוצים לנהוג ולהצטדק יותר מהגדולים. טענה זו אינה רק בדבר הזה, אלא היא גם כן מתפשטת על עשרות מעלות והנהגות שונות בעבודת ד'... על טענה זו יש להשיב באופן כללי כי הנה כבר מאות שנים, ואולי משעת חורבן הבית שעם ישראל נפרד לכיתות ופלגים בתורה ועבודה, לא ראי זה כראי זה... הצד השווה שבהן שכולם אהובים ברורים וקדושים ורוצים להגיע למעלות השלימות ולהתקרב ליוצר הכל. ומי שרוצה וחפץ באמת להיות עבד ד' האמיתי בתכלית השלימות צריך לנקוט בשיטה לקבל על עצמו את הדברים הטובים והמועילים שנמצאים בכל כתה וזרם של עבדי ד'. דבר זה יסיר ממנו ג"כ את השנאה והסלידה החבויה במעמקי הלב כידוע לכתה ולזרם האחר", והביא שם המון מקורות לעניין זה. כמה נאים הדברים למי שאמרם. ע"י הנהגתו זו נעשה חביב ומקובל על כל הזרמים, חסידים ליטאים,

ירושלמים בני העדה החרדית, ספרדים ו'סרוגים', וכך בספריו הוא מצטט ממש מכל החוגים, כולל חב"ד וברסלב והראי"ה וגדולי הספרדים. את כולם למד, והיה בקי בכל הסגנונות.

תפילתו הייתה בקביעות כוונתית לפי הנץ הנראה דווקא, כשאת קריאת שמע הוא סיים לפני הנץ הראשון. כך נהג במס"נ רבות בשנים! בהספד אמר הבן ר' דוד שחיסר אולי חמש פעמים תפילת ותיקין בכל שנותיו. פסוקי דזימרא אמר כמונה מעות ממש, ולקח לו כחצי שעה כל יום. כמוכן שאת ברכות קרי"ש ואת קרי"ש קרא בדקדוק אותיות עצום כשהוא מקפיד על כל כללי הדקדוק (כך למשל ד' רפויה היה אומר פעמיים, פעם בסגנון רגיל ופעם כמו התימנים). מי שלא שמע אמירת ברכות מר' שריה, גם ברכות 'רגילות' כ'אשר יצר' או 'שהכל', לא שמע ברכה מימיו. חבל על דאבדין.

הנהגותיו היו קבועות ומדויקות, שעה אחר שעה ויום אחרי יום, אך תמיד ברעננות נפלאה. פעם מיישהו פנה אליו במילים 'שלום הרב, מה חדש'? הרב שלא היה רגיל לסגנון זה חשב רגע וענה: 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, אלו החידושים הכי טובים...' ונאים הדברים מאוד למי שאמרם.

על ארון קודש הישן במניין שלו היה כתוב 'עבדו את ד' בשמחה'. באמירת ההלל במניינו באופן איטי ומדוד חשתי כל פעם חידוש בפירוש הפסוקים שנאמרו. קשה למצוא אמירת הלל מיוחדת כזו, אע"פ שבחיצוניות היה זה הלל פשוט, בלי ניגונים ובלי שירים וכו'.

רש"ד היה מתפלל תפילת עמידה בלחש בקול רם קצת, ורחש תפילתו היה נשמע בבית הכנסת. נראה שהנהגה זו נבעה מרצונו לדקדק באותיות התפילה מאוד. כך זכיתי כשעמדתי לידו לשמוע את תפילתו היטב, ושמתי לב למשל שלמרות שהתפלל בנוסח אשכנז (נוסח הגר"א) אמר בברכת 'בונה ירושלים' 'וכסא דוד עבדך' כנוסח ספרד, ושמעתי מהרב מרדכי אויערבך שלמרות שהיה דבוק בנוסח הגר"א הוא 'לא היה יכול' לוותר על כוונות האר"י בתיבה 'עבדך'.

הרבה מאוד הסכמות נתן רש"ד לספרים בכל המקצועות, ולמחברים מכל גווני

* [הערת העורך י"ק: סיפר לי נכדו הרב בצלאל דבליצקי שליט"א, שבשער הכוונות כתוב שצ"ל 'וכסא דוד עבדך', ולא כאותם שאין אומרים וכסא דוד עבדך כי אומרים ששייך לברכת 'את צמח דוד'. ומובא שם מעשה שראה האר"י חכם אחד וראה פגם על מצחו, והוא משום שלא אמר 'וכסא דוד עבדך' ולפיכך כל ימיו כאילו לא התפלל. עכ"ד האר"י. ר"ש פפרמן זצ"ל מרבתי של רש"ד בירושלים דיבר פעמים רבות על כך שיש להוסיף תיבת 'עבדך', כי הבין שהקפדת האר"י על אותו חכם הייתה על כך שאינו אומר תיבה זו וכנוסח אשכנז. דבריו עשו רושם, ורבים אימצו את המנהג להוסיף 'עבדך'. אך התברר שזו טעות, כי האר"י כיוון את דבריו קרוב לוודאי

הקשת התורנית. תמיד היה מזכיר בהסכמה גם איזה דין שמצא בספר ויש משהו לדון בו או שעורר על משהו שמצא בספר. דבריו בהסכמות מלאי העניין והתוכן ומשקפים את אישיותו המיוחדת, ונראה שראה מידת גמ"ח להיעתר לכתוב הסכמה למחבר ולתת לו תשומת לב מיוחדת, ולא סתם הסכמה בנאלית.

בתקופת ההתנתקות לפני י"ג שנים קרא אחרי התפילות כמה פרקי תהילים עם י"ג מידות ותקיעת שופר. אברך אחד שאל אותו מדוע שאר הגדולים לא מרעשים על כך, ואמר ר' שריה ששאל את עצמו שאלה זו וענה שכנראה הם מפחדים שיתנכלו אח"כ לעולם התורה. ואז הוסיף שאולי נהגו כך מפני החשש שיש בזה 'ספק ציוניות'... הוא עצמו אחרי מלחמת ששת הימים פרסם מאמר שבו התריע על כך שחייבים גדולי ישראל לקבוע יום שמחה על ההצלה הפלאית במלחמה ועל שחרור ירושלים, ומזכיר שם את גודל הצרה שהיתה ואיך שנסע לעשות הקפות מיוחדות במירון בציונו של רשב"י, וכל זה בגיל ארבעים בערך, בלי לפחד לומר את דעתו ההלכתית ברבים. וזה לא פשוט! אמנם בפועל במניין שלו לא שינה ביום ירושלים מהמקובל בבני ברק ולא נהג בו שום הנהגה מיוחדת, וכנראה ביטל דעתו בזה לזקני הדור (אך יתכן שבצנעא נהג לציין זאת).

פעם ביקרתיו בליל הסדר אחרי סיום הסדר אצלנו בבית. הוא ישב לסדר עם אחד מנכדיו ועוד אדם גלמוד אחד. היה מאוד שקט, כי הוא הקפיד לא לדבר כלל בכל 'שולחן ערוך'. כנראה שהמנהגים המיוחדים שלו בליל הסדר גרמו לו להעדיף לערוך את ליל הסדר עם משתתפים מעטים.

נוסף לכל אלו רש"ד היה מנהל גמ"ח לעניים, וגומל חסדים רבים בגופו. היה לי חבר שהיה מתפלל אצלו בקביעות, ופעם לא חש בטוב ונעדר מהתפילה כמה ימים. פתאום דופקים אצלו בדלת, ונכנס ר' שריה בכבודו ובעצמו לביקור חולים...

ליקטתי כאן בלא סדר מעט עניינים שראיתי ושמעתי בימים שבהם הייתי מבאי ביתו של הגאון הצדיק רבי שריה דבליצקי זצ"ל, ומקווה אני שלא פגמתי במשהו בדיוק ובכבודו ושהדברים יהיו לתועלת.

תהי נשמתו של צדיק נשגב זה צרורה בצרור החיים עד ביאת הגואל.

כנגד נוסח המוסתערבים (וכך מנהג תימן בלדי) שבו אין אומרים כלל 'וכסא דוד עבדך' בברכת 'בונה ירושלים', וכמו ששמע מכללות דברי האר"י שם שטעם המשמשים הוא משום שזה שייך לברכת 'את צמח'. אמנם רש"ד אמר שאע"פ שהתברר שזו טעות - כיון שהורגל בכך אינו משנה שוב את הרגלו. ככלל רש"ד השתדל מאוד לכוון את כוונות האר"י"ל גם בתיבות שאינן נאמרות בנוסח אשכנז, כגון 'שים שלום' בתפילות מנחה של ימי בין המצרים, שהיה אומר 'שלום רב' כמנהג אשכנז - אבל מהרהר קודם בליבו תיבות 'שים שלום' כדי שיוכל לכוון עליהן.]